

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи
Кафедра педагогіки та соціальної роботи

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ ПЕДАГОГІКИ У ДІЯЛЬНОСТІ
СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконала:
студентка IV курсу, групи 401
спеціальності 231 «Соціальна робота»
Гречана Тетяна Володимирівна

Керівник:
к. пед. н., доц. Платаш Л.Б.

До захисту допущено:

Протокол засідання кафедри № 9

від «23» травня 2023 р.

зав. кафедри _____ д.пед.н. проф. Тимчук Л.І.

Чернівці – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ ПЕДАГОГІКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ	7
1.1. Науковий аналіз проблеми використання інтерактивної педагогіки у професійній діяльності соціального педагога	7
1.2. Роль інтерактивної педагогіки у професійній взаємодії педагогічних працівників закладу загальної середньої освіти	13
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИМ ПЕДАГОГОМ ІНТЕРАКТИВНИХ ФОРМ І МЕТОДІВ РОБОТИ	22
2.1. Практичне використання інтерактивних форм і методів роботи соціальним педагогом	22
2.2. Аналіз досвіду використання інтерактивних форм і методів роботи за участю соціального педагога школи	34
ВИСНОВКИ	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	44
ДОДАТКИ	47

ВСТУП

Актуальність дослідження. Перший етап базової освіти є дуже важливим у процесі формування особистості. Успішність його проходження визначає хід усього подальшого навчання і створює передумови для ефективного функціонування життєдіяльності людини.

Соціальний педагог – це фахівець, який допомагає подолати шкільні проблеми учням, які перебувають у ситуаціях ризику. Також він представляє інтереси та захищає права школярів, піклується про надання допомоги у вирішенні складних ситуацій (якщо про це свідчать погана поведінка, конфлікти з однокласниками чи вчителями, запізнення на уроки, бродяжництво, жорстоке поводження з боку однокласників, замкнутість, втрата активності чи інші негативні зміни в поведінці учнів).

Межі професійної компетентності соціального педагога визначені нормативними документами. Крім широкого спектру вирішення професійних завдань, соціальному педагогу необхідно постійно стимулювати інтерес учнів до соціально-виховної роботи, до участі у превентивній діяльності, розподіляти ресурси і час таким чином, щоб максимально отримувати результат з огляду на майбутню самостійну діяльність школяра у дорослому світі. Такий підхід вимагає від соціального педагога використання інтерактивних прийомів, методів та форм, які широко практикуються в освітньому просторі сучасної школи.

Про інноваційні технології традиційно багато пишуть автори підручників з педагогіки І.В.Малафіїк, І.П.Підласий, І.Ф.Прокопенко та ін. Дослідники та практики відзначають, що «інтерактивні методи складають основу великого досвіду використання сучасних педагогічних технологій; ...гарантують ефективність навчального процесу усіх типах навчальних закладів» [8, с.4]. Автори проаналізованих праць констатують, що інтерактивні методи та форми навчання придатні для навчання й виконання

практично всіх завдань педагогічного процесу; на практиці їх можна використовувати окремо для вирішення конкретних завдань.

У науковій літературі багато уваги приділено специфіці роботи вчителів закладів освіти - зокрема початкової та середньої школи, які активно впроваджують інтерактивні технології (О.І.Пометун, Н.С.Побірченко, Г.І.Коберник, О.А.Комар, Т.А.Горчинська, та ін.). Причому ідея використання інтерактивної роботи вчителя під час навчальних занять розвинута у свій час В.О.Сухомлинським, Ш.О.Амонашвілі, В.Ф.Шаталовим, Є.М.Ільїним, С.М.Лисенковою та ін.

Використання активних методів соціальної роботи у соціально-педагогічній діяльності - одне із актуальних проблем сучасної практики. За переконанням О.В.Безпалько, А.Й.Капської, О.І.Пенішкевич, Л.В.Пироженко, С.О.Сисоєва, Л.І.Тимчук та ін., соціальний педагог має опиратися на ініціативу вихованця, формувати прояви власної ініціативи школяра. Лише в такому змісті результативним буде соціально-педагогічна робота у закладі освіти. Автори праць відзначають про необхідність взаємодії усіх педагогічних працівників закладу освіти.

Констатуємо відсутність праць, в яких комплексно досліджується питання інтерактивної педагогіки у професійній діяльності соціального педагога, активній взаємодії соціального педагога та вчителя.

З огляду на відсутність системних та комплексних досліджень щодо використання соціальним педагогом інтерактивних форм та методів роботи, а також актуальністю оновлення соціально-педагогічної діяльності в сучасній школі за сучасними реаліями, нами обрана тема дослідження **«Використання інтерактивної педагогіки у діяльності соціального педагога»**.

Мета дослідження: дослідити та проаналізувати особливості використання інтерактивної педагогіки у професійній діяльності соціального педагога.

Завдання дослідження:

1. Здійснити науковий аналіз проблеми використання інтерактивної педагогіки у педагогічній діяльності.

2. Проаналізувати роль інтерактивної педагогіки у діяльності педагогічних працівників та соціального педагога, зокрема.

3. Охарактеризувати особливості практичного використання форм і методів інтерактивної педагогіки за участю соціального педагога закладу загальної середньої освіти.

Об'єктом дослідження – діяльність соціального педагога в закладі загальної середньої освіти.

Предметом дослідження є інтерактивні форми і методи в діяльності шкільного соціального педагога.

Для вирішення поставлених завдань використано комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження**: *теоретичні* – аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація відомостей із наукової літератури з проблеми дослідження; *емпіричні*: спостереження, опитування, бесіди.

Теоретико-методологічною основою дослідження є наукові та практичні дослідження вітчизняних й зарубіжних дослідників щодо використання інтерактивних технологій у професійній діяльності соціального педагога.

Наукова новизна та теоретична значущість дослідження полягає у здійсненні цілісного обґрунтування особливостей використання інтерактивної педагогіки у професійній діяльності соціального педагога.

Практична значимість дослідження визначається можливістю використання результатів дослідження у підготовці студентів до роботи в закладах освіти, а також фаховій діяльності педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти.

Апробація матеріалів дослідження відбулася шляхом доповіді на засідання педагогічної ради Чернівецького ліцею №19 імені О.Кобилянської (березень 2023 р.), а також підготовки наукової статті «Інтерактивна педагогіка у діяльності соціального педагога закладу загальної середньої

освіти» та її подання до участі у Міжнародній науково-практичній конференції «Євроінтеграційні орієнтири інноваційного наукового пошуку», яка відбудеться 23-24 червня 2023 р. на базі Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (м. Запоріжжя, Україна).

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів із параграфами, висновку, списку використаних джерел. Загальний обсяг тексту дипломної роботи складає 57 сторінок, список використаних джерел налічує 33 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ ПЕДАГОГІКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

1.1. Науковий аналіз проблеми використання інтерактивної педагогіки у професійній діяльності соціального педагога

Професійну діяльність педагогічних працівників розглядають з різних позицій - філософського обґрунтування, науково-практичного, практико-орієнтованого, технологічного. В цілому позиція багатьох науковців зводиться до констатації думки про те, що педагогічна діяльність здатна охоплювати та проникати в багато сфер життєдіяльності людини, її найближчого оточення, а також реалізувати форми та методи роботи з дітьми, молоддю та дорослими у неформальному чи офіційному середовищі. Це означає застосування виховної перспективи та ефективних засобів у вирішенні соціальних питань, причому освіта набуває особливого змісту “процесу змін, розвитку свободи волі, модифікації, «становлення» та трансформації”. Ці умови природно охоплюють заклад освіти (у нашому випадку - загальної середньої), який впроваджує соціально-педагогічну орієнтацію разом з іншими службами для дітей та молоді.

З теоретичної точки зору А.Й.Капська, В.М.Оржеховська, О.І.Пенішкевич, Л.І.Тимчук, та ін. розглядають школу як соціальну систему, спрямовану на вирішення соціальних проблем за допомогою виховних засобів [посилання - знайти]. Автори підручників “Соціальна педагогіка”, “Превентивна педагогіка” поділяють цю особливу орієнтацію й ідентифікацію соціального педагога, розглядають освітнє середовище важливим засобом здобуття поведінкових умінь і навичок особистості в його найширшому розумінні; освітнє середовище відрізняється від інших середовищ своєю універсальністю, формальністю і структурою.

Соціально-педагогічна діяльність, на думку М. Лукашевича та Т.Семигіної, реалізується у процесі скерування відносин особин із суспільством, запозиченні способів допомоги і підтримки, що утворилися, чіткій самореалізації, покращенні умов та якості буття індивіда [8, с. 25]. Отже, основна мета соціально-педагогічної діяльності - це забезпечення доцільних умов соціалізації, всебічного і гармонійного розвитку особистості, відтворення соціально прийнятних способів життєдіяльності.

Опрацьовуючи тематику соціально-педагогічної діяльності варто згадати про об'єкти даної спрямованості – зазвичай це молодші школярі, діти-підлітки, молодь та сім'я. Варто зазначити, що на сьогоднішній день в науково-педагогічній літературі соціальну роботу з дітьми, молоддю й сім'ями розглядають як соціально-педагогічну взаємодію з ними. У змісті нашого дослідження соціально-педагогічна робота буде здійснюватися із дітьми та шкільною молоддю у закладі загальної середньої освіти. Отже, мова йтиме про участь та роль соціального педагога у всебічному і гармонійному розвитку особистості школяра, підготовці його до соціальної взаємодії, використовуючи ресурси школи, її виховного потенціалу, засоби психокорекційної роботи, соціально-педагогічної діяльності з метою поступової соціалізації особистості дитини в шкільному середовищі.

Соціальний педагог активно застосовує інтерактивні форми та методи, оскільки в такий спосіб виховний потенціал набуває новітньої зовнішньої форми. Це все пояснюється тим, що навички взаємодії вихованець отримує не у готовому вигляді, а під час власної активності. У підручнику “Соціальна педагогіка” О.І.Пенішкевич та Л.І.Тимчук пропонують ефективно і якісно застосовувати інтерактивні форми та методи, які пов'язані із ситуативним моделюванням (імітаційними або діловими іграми), а також методи з дискусійним підґрунтям [10, с.16].

Оскільки відсутні праці, які б аналізували використання інтерактивних технологій в роботі соціального педагога, на увагу заслуговує проблема класифікації інтерактивних технологій, якими користуються педагогічні

працівники. Обґрунтованими є класифікації С.О.Сисоєвої [4, с. 6], О.В.Пометун [5, с.13], Н.А.Сейко [7, с.9] та ін.

Зокрема, С.О.Сисоєва поділяє інтерактивні технології на:

- 1) андрогогічні технології – тестування, психологічні тренінги, групові дискусії та ін.;
- 2) технології проблемного виховання і навчання – кейс-метод, драматизація, метод “Дельфі” та ін.;
- 3) ігрові технології – рольова гра, перевтілення та ін. ;
- 4) технології творчої активності - аналіз творчої ситуації, метод проектів, дискусія та ін.

Серед основних оцінок доцільності впровадження інтерактивних технологій С.О.Сисоєва виділяє різні види оцінки, а саме:

- заохочення- отримання нового емоційного досвіду;
- необхідної інформативності - співставлення виховних понять, принципів;
- включення мислення - сприяє розвитку критичного мислення, роздумів і переконань;
- взаємодії - вказує на ступінь розвитку співпраці [4, с. 6].

Інша дослідниця О.В.Пометун вказує на наявність спеціальних умов, що реалізуються в процесі застосування інтерактивної педагогіки. Серед них:

- 1) активізація виховного потенціалу шляхом багатогранності, партнерської та чіткої взаємодії і співпраці;
- 2) доцільний, сприятливий психологічний мікроклімат вихованців;
- 3) довершена організація соціального простору.

До ефективних форм інтерактивних соціально-педагогічних технологій О.В.Пометун відносить театралізовані; ігрові; інтелектуально-пізнавальні; художньо прикладні; проекти (дослідження) [5, с. 12].

В свою чергу, Н.А.Сейко наголошує на необхідності застосування активних форм виховного впливу: тренінгів, рольових ігор, диспутів, аналіз ситуацій, дебатів, мозкових штурмів та ін.

Часто поняття “інтерактивна педагогіка” ототожнюють із поняттям “інтерактивне навчання”, а “інтерактивне навчання” із “інтерактивним вихованням”. Однак, ми розуміємо ці поняття як окремі, однак пов’язані між собою. Безперечно, навчання та виховання - два взаємопов’язані процеси: фізична та соціальна активність часто корелюють із розумовою діяльністю і тому мають вплив на результати виховання [6]. Отож, терміни “інтерактивне навчання” та “інтерактивне виховання” мають тісний зв’язок у практиці школи - стосуються освітнього процесу, однак змістовий елемент буде різним: інтерактивне навчання орієнтоване на збагачення знань учня, інтерактивне виховання - на формування життєво активної особистості із позитивними якостями.

Інтерактивне виховання має багато переваг для учнів. Групова робота, творча співпраця є звичайними елементами інтерактивного виховного впливу. Дослідження С.О.Сисоєвої, О.В.Пометун та ін. виявляють, що інтерактивні методи корелюють з позитивними результатами учнів, такими як вищий рівень уваги, інтерес до поведінкових змін та дій. Учні спочатку можуть чинити опір інтерактивним методам виховання. Відсутність досвіду інтерактивної взаємодії, більше зусиль, які вимагаються від учнів під час виховного впливу. Тому для педагогів важливо пояснити причини інтерактивного виховання в цілому. Інструктори також повинні пояснити конкретні причини для кожної конкретної інтерактивної виховної співпраці, за умови, що вони ретельно вибрали методи, які відповідають цілям навчання та здібностям учнів [20]. Останні тенденції проаналізованої позиції наступні: інноваційні технології; персоналізований виховний вплив в НУШ, та ін. Педагогічні працівники повинні прийняти нові методи взаємодії, щоб виявляти в учнів найкраще.

Інтерактивний підхід до виховання особистості поєднує сучасну педагогіку, активну взаємодію та інструменти EdTech. Інтерактивні методи виховання мають багато переваг, а саме:

- соціальний педагог забезпечує максимальне залучення та участь вихованців;
- мозковий штурм, сесії, інтерактивні ігри та запитання та відповіді – це деякі приклади інтерактивної діяльності школяра у соціально-виховному процесі [7, с.13];
- використання онлайн-інтерактивних інструментів та програм урізноманітнює виховний процес та ін. [7, с. 13].

Найпоширеніші стратегії інтерактивного виховного процесу, можливо, відображені у рис. 1.1.

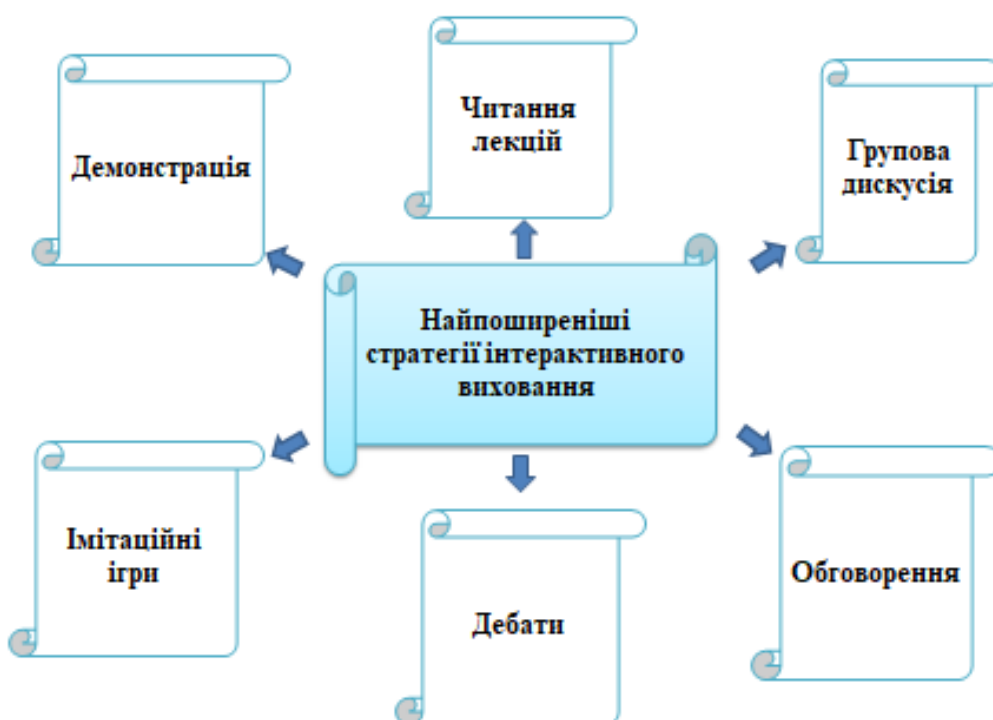

Рис. 1.1. Найпоширеніші стратегії інтерактивного виховання [6, с. 25].

У конкретному випадку інтерактивні виховні технології, форми і методи, за допомогою яких вони реалізуються, передбачають активність соціального педагога, а також певні реагування вихованців. Зокрема, узагальнення на основі знайдених наукових праць з цього приводу відображені у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

**Практична спрямованість інтерактивних форм та методів
навчання у соціально-педагогічній діяльності**

Форми, методи навчання	Діяльність фахівця (вчителя, соціального педагога)	Участь та дії школяра
Лекція	ретельно пов'язує нову навчальну інформацію із наявними знаннями, досвідом учнів, зацікавлює, активізує увагу учнів створенням напруги з подальшим вирішенням [15];	приймає участь як важливу діяльність, в якій бере участь із власної волі, а заохочення соціального педагога сприймає як "підтримку";
Обговорення проблеми в загальному колі	звертає увагу на вирішення складних, важливих питань; мотивація до створення власної позиції;	розуміє значимість власного судження; висловлює свою думку і бачення ситуації. Активне оперування відкритими запитаннями - уміло знаходить потрібні аргументи, щодо питань, які вимагають обґрунтування
Аналіз ситуації (Case-метод)	акцентує увагу на постановці доречних, правильних запитань; вирізняє значущі умови перебігу ситуації.	узагальнює і розрізняє судження, доходить до правильних висновків.
Дерево рішень	звертає увагу на послідовності правильного прийняття рішення	аналізує та синтезує власні погляди та переконання; знаходить алгоритм вирішення поставленого питання;
Симуляції або імітаційні ігри	сприяє відтворенню ситуацій. проблем, що діють в навколишньому середовищі	у процесі гри знаходить певні альтернативні варіанти вирішення проблемного питання; перевіряється в іншого персонажа з метою знаходження додаткових рішень.
Неперервна шкала думок	покращує та збагачує вміння вихованця відстоювати свою позицію;	наводить чіткі вагомі докази;

Продовження таблиці 1.1.

Форми, методи навчання	Діяльність фахівця (вчителя, соціального педагога)	Участь та дії школяра
Дебати	формує розуміння та оцінювання точки зору, яких учні самі можуть не мати	здійснюють тенденцію приховувати подібність протилежних точок зору;
Дискусія	організовує змагальний характер висловлення власної позиції;	чітко аргументує власну думку, бачення; наводить аргументи.

Інтерактивні форми та методи використовуються у початковій та старшій школі. Працюючи в школі, я маю змогу спостерігати за перебігом впровадження інтерактивної педагогіки у практиці досвідчених колег, а також в системі покращення виховного потенціалу вихованців. Основною метою її впровадження є формування комунікативних навичок вихованців, створення сприятливого мікроклімату і всебічний, гармонійний розвиток особистості [20, с. 16].

Форми та методи інтерактивної педагогіки також включають діяльність практичних психологів, адже вони також здійснюють важливий вплив на формування особистості в цілому. Застосування інтерактивних форм та методів є актуальними, однак обираються з урахуванням віку вихованців, їх інтересів, нахилів.

1.2. Роль інтерактивної педагогіки у професійній взаємодії педагогічних працівників закладу загальної середньої освіти

Сьогодні суспільство і соціальне середовище дають багато негативних і морально неприйнятних прикладів поведінки, воно насичене можливостями, які можуть бути небезпечним фактором для накопичення позитивного досвіду для будь-якого учня, оскільки він ще не навчився регулювати і контролювати себе такою мірою, що він може оцінити пропозиції

зовнішнього світу, а також використані ними моделі поведінки [4, с.10]. Тому важливо виховувати учня таким чином, щоб у нього розвивалися позитивні звички поведінки. Таким чином, виховання дітей має стати процесом, який здійснюється у взаємодії сім'ї та школи, а також забезпечувати цілеспрямовану та логічно послідовну співпрацю в самому навчальному закладі. Досягти результатів можливо за цілеспрямованого використання форм, методів, засобів інтерактивної педагогіки [6, с. 8].

Тривалий час у закладах освіти України вихованням учнів та організацією позакласної роботи займалися переважно класні керівники. Однак із запровадженням у 2000-х роках посади соціального педагога «такій собі «швидкій допомозі – помічнику» класного керівника, який організовує соціальне середовище школи на ефективний вплив на дітей, молодь та їх сім'ї, повинен вчасно помітити зростаючі проблеми в житті дитини, у класі, школі, громаді та житті дитини, країні, а також сприятиме вирішенню цих проблем та/або застосує превентивні заходи» [7, с.12].

Соціально-педагогічна діяльність не змінила своєї орієнтованості з моменту першого обґрунтування німецьким педагогом Адольфом Дістервегом. Зокрема, дослідник І. Плауде зазначає, що на думку А.Дістервега, соціальна педагогіка - це не дисципліна педагогіки, а рух, який повинен давати педагогічні відповіді на соціальні проблеми свого часу [7].

У 1922 р. латвійський педагог і письменник А. Брод у статті «Розвиток характеру» виокремлює соціальну педагогіку як один із методів виховання. Він висловлює думку про те, що в розпорядженні вихователя є два методи – індивідуально-педагогічний і соціально-педагогічний. Завдання першого – зміцнити незалежність особистості проти масових вражень, другої – використати соціальні інстинкти молодості як благодіючий педагогічний фактор. Молодь має схильність до колективної організації, тому її слід спрямовувати в педагогічно бажане русло. Це можна зробити, якщо частину обов'язків з охорони порядку покласти на самих дітей, організувавши їх місцеве самоврядування. Так виконується специфічне завдання соціальної

педагогіки: виховувати і розвивати соціальні інстинкти дітей і перетворювати їх на педагогічні посібники [2].

Отже, соціальний педагог – це працівник закладу освіти, яка працює із учнями, які перебувають у ситуаціях ризику; представляє інтереси та захищає права дітей; піклується про надання допомоги кожному учневі у вирішенні складних життєвих та шкільних ситуацій. Про проблеми школяра можуть свідчити погана поведінка, конфлікти з однокласниками чи вчителями, запізнення на уроки, бродяжництво, жорстоке поводження, замкнутість, втрата активності чи інші негативні зміни в поведінці учнів [8, с.14].

Компетенції соціальних педагогів і класних керівників дещо відрізняються, що визначається університетськими навчальними програмами підготовки, подальшою освітою, а також досвідом практичної професійної діяльності. Соціальний педагог - партнер класного керівника, на взаємоузгоджених умовах співпраці; допомагає визначити причини порушеної поведінки, виявити прогалини у соціальних знаннях; залучивши допоміжний персонал, оптимізувати час вирішення учнівської проблеми та своєчасно надати підтримку як учневі, так і його батькам. Крім того, соціальний педагог здійснює додатковий виховний вплив на особистість, надає консультації класним керівникам у тій чи іншій ситуації, проводить додаткові бесіди з батьками. Саме тому головним партнером по співпраці класного керівника слід вважати саме соціального педагога [8, с. 16].

Використання інтерактивної педагогіки у професійній міжособистісній співпраці соціального педагога й колег має лише позитивний результат як для дорослих, так і для учнів (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Спрямованість на результат під час використання інтерактивної педагогіки соціальним педагогом закладу середньої освіти.

Отже, існують різні мотиви для використання інтерактивної педагогіки з метою розширення співпраці між колегами закладу освіти у найкращих інтересах дитини.[10, ст.15] Для соціального педагога такими мотивами є :

- спільні цілі для всіх зацікавлених сторін, залучених до процесу співпраці, а отже – бажання цікаво організувати освітній процес, заохочення учнів до участі у соціально-виховному процесі;
- організація спільної діяльності, спільних дій для досягнення цих цілей;
- взаємоузгоджена дія колег із визначеною метою.

Педагогічна співпраця – це творча діяльність школи, учнів і батьків у досягненні спільних цілей, а саме розвитку особистості учня [6]. Психолог В.Ренге визнає, що «співпраця – це стиль поведінки, який характеризується взаємною довірою та відкритістю. Обидві сторони, які беруть участь у співпраці, намагаються знайти рішення, яке б повністю задовольнило інтереси обох сторін. Часто вимагає нового, творчого підходу до існуючої

проблеми» [7]. Тут співпраця розглядається як стиль поведінки, що є дуже важливим у соціальній педагогіці.

Співпраця соціального педагога та класних керівників, побудована на використанні інтерактивної педагогіки характеризується визначеними особливостями (рис. 1.3).

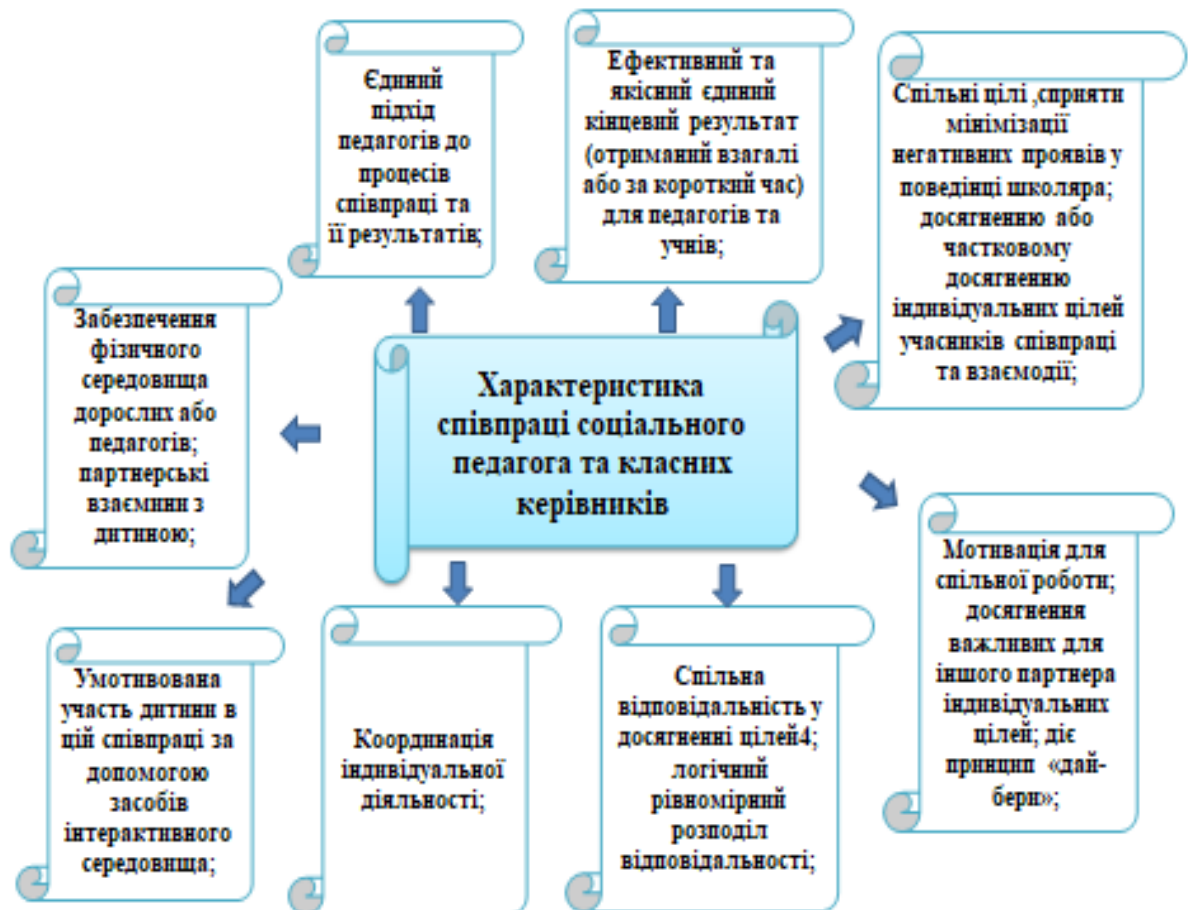

Рис. 1.3. Особливості співпраці шкільного соціального педагога та класних керівників при використанні інтерактивної педагогіки.

Класний керівник першим інформує соціального педагога про проблему, ситуацію чи питання, що виникло стосовно школяра. Відзначимо окремі випадки, коли використанні інтерактивної технології є бажаною у співпраці соціального педагога з класними керівниками при вирішенні організаційно важливих питань навчання школяра, а саме:

- часті пропуски занять з невинуватених причин;

- швидке зниження успішності учня;
- раптова зміна поведінки школяра;
- можливе вирішення проблеми школяра лише за допомогою засобів інтерактивної педагогіки;
- учень отримує недостатню батьківську опіку, чи відчуває небезпеку життю і здоров'ю вдома[9, с.11].

Зовнішній каркас співпраці соціального педагога і класного керівника під час використання засобів інтерактивної педагогіки проявляється у двох основних напрямках, які також мають кілька типів похідності.

- Перший напрям співпраці – *пряма форма співпраці* – соціальний педагог і класні керівники взаємодіють без посередників, спільно обговорюють соціально-виховні заходи у відповідному класі; при цьому пріоритет проведення таких інтерактивних заходів належить соціальному педагогу [9, с.14].

Форма індивідуальної співпраці у підготовці інтерактивних заходів може бути виражена кількома способами:

перший – індивідуальна робота соціального педагога з конкретним класним керівником у організації спільних заходів. Такими організаційними заходами щодо використання інтерактивної педагогіки є: індивідуальні зустрічі, консультації, бесіди, обмін досвідом, надання соціально-психологічної/педагогічної підтримки.

Індивідуальна робота соціального педагога з конкретним класним керівником передбачає також надання соціально-психолого-педагогічного супроводу, який проявляється в обговоренні не тільки конкретної проблемної ситуації конкретного учня, а й цілого класу;

другий – класний керівник першим помічає будь-які негативні зміни в класі, у поведінці окремого учня, і звертається за допомогою до соціального працівника. Тому, помітивши такі ситуації та здійснюючи спроби індивідуально вирішити складну проблему з учнями чи їхніми батьками, чи між учнями та батьками, класний керівник може сміливо звертатися до

соціального педагога за порадою, консультацією, обговоренням відповідної ситуації - адже соціальний педагог має більше інструментів, які можуть допомогти знайти рішення [9, с.16].

У результаті визначених спільних інтерактивних занять, їх проведення, висуватимуться негативні умови, в яких живе учень. Важливим при цьому є соціально-педагогічний досвід, знання, якими ділиться соціальний педагог. Обмін інформацією є початком довіри між двома фахівцями, яка також є основою фундаменту співпраці;

- Перший напрям співпраці – *опосередкована форма співпраці* – до співпраці соціального педагога та класних керівників додатково залучаються працівники навчального закладу, найчастіше це ради, наприклад, засідання/рада групи підтримки; однак пріоритет проведення інтерактивних заходів за такої співпраці також належить соціальному педагогу [9, с.24].

Як спрацьовує опосередкована форма співпраці соціального педагога з групою підтримки: педагогічна рада створюється для вирішення різноманітних навчальних, виховних, психологічних чи соціальних проблем і питань. Консиліум об'єднує інформацію про конкретного учня, групу учнів, яка є у розпорядженні шкільного педагога, класного керівника, шкільного лікаря, соціального педагога, шкільного психолога, і в єдиному вигляді, в основному, розробляє і реалізує єдиний план – стратегію подальшого розвитку, навчання і виховання учня, групи учнів [9]. Члени педагогічної ради також можуть проводити цілеспрямовані бесіди з учнями та їх батьками (опікунами) щодо педагогічних, соціально-психологічних проблем, сприяти та мотивувати учнів до підвищення успішності, збирати пропозиції та допомагати учням їх реалізувати, тощо. Засідання групи підтримки за своїм характером дуже схоже на педагогічну раду, відмінність полягає в тому, що до неї входять конкретні спеціалісти школи (допоміжний персонал), які співпрацюють з іншими інституціями із захисту прав дитини та можуть запрошувати фахівців поза школою.

Дуже важливою є співпраця класного керівника та соціального педагога на таких радах, починаючи від збору інформації про учня та обміну нею, закінчуючи контролем і наглядом за виконанням розробленого плану [10]. Зазвичай у школі існують і працюють або групи підтримки, або педагогічна рада.

Практичний психолог закладу освіти, впливаючи на чуттєву сферу учнів, теж може ефективно використовувати форми і методи інтерактивної педагогіки. Це допомагає створити позитивний мікроклімат і мотивує активно брати участь у виховних заходах. Спеціаліст може проаналізувати ті сторони виховного потенціалу, які потребують особливої уваги та якісно їх скорегувати за допомогою форм і методів виховного впливу [11, с.19].

Вчителі-предметники також можуть практично застосовувати технології інтерактивної педагогіки. Для цього їм необхідно знати особливості кожної вікової групи, з якою вони працюють, а також саму суть виховного процесу і її втілення. Форми роботи підбираються відповідно до плану виховної роботи, що є підґрунтям для самого впровадження інтерактивної педагогіки.

Педагог-організатор, спираючись на Концепцію НУШ та ціннісні орієнтири виховного спрямування навчального закладу, вміло підбирає і використовує форми і методи інтерактивної педагогіки. Саме це чітко змальовує напрям, в якому здійснюється соціально-педагогічна та виховна діяльність закладу загальної середньої освіти.

Отже, інтерактивна педагогіка може використовуватися будь-яким працівником, що працює в школі. Зокрема, це можуть бути: класоводи, класні керівники, соціальні педагоги, вчителі-предметники, педагоги-організатори та психологи.

Лише злагоджена робота цих фахівців, узгоджена взаємодія щодо використання форм та методів інтерактивної педагогіки для сприяння кращого розвитку школяра / школярів дозволить переконливо довести ефективність освітньої роботи закладу освіти в інтересах кожного учня /

учнів. Наприклад, практичний психолог, який тісно взаємодіє із соціальним педагогом, може провести психологічний аналіз вихованців та повідомити результати соціальному педагогові. Останній, в свою чергу, проводить такий виховний захід, мета якого полягає в корекції та ліквідації психологічно нестабільного стану вихованця. [11, с.31]. Тут доречно буде говорити також про значення цієї діяльнісної співпраці. Вона є досить ефективною, оскільки використовуючи форми і методи роботи можна ефективно “викорінити” негативні поведінкові прояви

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИМ ПЕДАГОГОМ ІНТЕРАКТИВНИХ ФОРМ І МЕТОДІВ РОБОТИ

2.1. Практичне використання інтерактивних форм і методів роботи соціальним педагогом

Інновація – це впровадження чогось нового. Головна мета сучасних вимог до соціального педагога і вчителя початкових класів полягає в тому, щоб у таких сферах, як педагогічна діяльність та її структурі, відобразити та обґрунтувати особливості інноваційної діяльності педагогічних працівників [2, с.8].

Мета інтерактивного виховання - створити комфортні умови для всебічного і гармонійного розвитку особистості, при яких учень відчуває свою успішність, свою інтелектуальну досконалість, що робить продуктивним сам виховний процес. Суть інтерактивного виховання полягає у тому, що навчально-виховний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів із педагогічним колективом. Це базується на співпраці та взаємодії: “вчитель - учень”, “учень - учень” [3, с. 14].

Завдання соціального педагога при використанні інтерактивних технологій у роботі із конкретним учнем полягає у наступному:

- 1) формуванні і розвитку навичок спілкування;
- 2) вдосконалення моральних чеснот, норм і правил взаємодії;
- 3) співставлення бачень життєвої позиції у аналізі виховуючих ситуаціях;
- 4) розвиток особистісної рефлексії школяра [6, с.18].

У виховному процесі інтерактивні технології розглядають як творчі види діяльності, що дозволяють створювати ситуації мовленнєвої взаємодії, сприяють удосконаленню комунікативного досвіду учнів, вдосконалюють

професійну діяльність педагога. Творчі завдання виховного змісту можуть виконуватись у різних формах, зокрема індивідуальній та колективній (парній, груповій роботі). Найбільше цілеспрямовано виражена інтерактивна педагогіка під час проведення рольових тематичних ігор, проектної роботи, у процесі вирішення проблемних ситуацій, змістом яких передбачається монологічне, усне й полілогічне спілкування учасників навчально-виховного процесу. Види діяльності, що активно впроваджуються у процес соціального виховання у сучасній школі, переконливо свідчать про наявність тенденцій до використання розвитку властивостей та якостей особистості школяра, і звичайно - прояву творчості педагога [7, с. 29].

Під час професійної взаємодії соціального педагога та вчителя початкових класів, на наш погляд, ефективними є такі інтерактивні технології, як робота в парах, трійках, змінювані трійки, «карусель», «акваріум», «велике коло», «мікрофон», незакінчені речення, «мозковий штурм», аналіз проблеми, «мозаїка», коло ідей, розігрування ситуації в ролях (рольова гра, імітація), дискусія, ток-шоу тощо. Запропоновані інтерактивні форми цієї технології, а також їх складові, можна результативно використовувати як під час виховних заходів, так і при індивідуальній роботі.

Інтерактивне виховання як організація спільної групової і самостійної діяльності учнів, має бути спрямована на розвиток індивідуального творчого потенціалу учнів, виконання ними у процесі активної взаємодії різних соціальних ролей (автора, учня, вчителя). Таке навчання дозволяє організувати спілкування і взаємодію партнерів, спрямовані на спільне розв'язання завдань проблемного характеру [8, с. 35].

Технологія організації інтерактивного виховного процесу керується основними принципами виховного впливу (рис. 2.1.), має низку позитивних особливостей (рис. 2.2) та переваг (рис. 2.3).

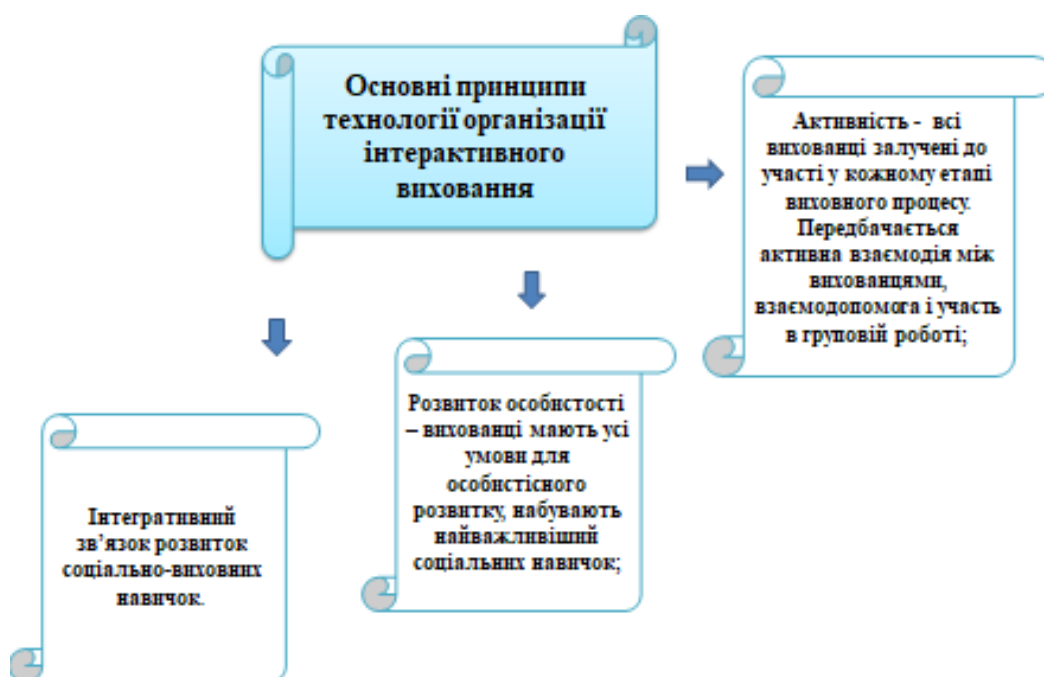

Рис. 2.1. Основні принципи технології організації інтерактивного виховання

Рис. 2.2. Позитивні особливості інтерактивного виховання.

Рис. 2.3. Переваги інтерактивного виховання.

Інтерактивне виховання максимально сприяє досягненню основних цілей навчально-виховного процесу, застереження вихованців від подальших помилок, створення умов для максимального запобігання прийняття необдуманих дій в майбутньому [8, с.44].

Використання інтерактивної педагогіки у професійній взаємодії між педагогами, їх виховній роботі із учнями передбачає організацію розмову, під час якої освітяни спираються на власний досвід для покращення емоційного стану школяра, усунення негативних впливів на їх поведінку. Конструктивний погляд на соціально-виховну діяльність базується на ситуації, в якій учні беруть активну участь у конструюванні середовища, власних уявлень про ефективну діяльність для проведення особистих змін, перетворення уявлень з однієї форми в іншу. Таким чином, учні - “активні конструктори своєї поведінки в соціумі”, які будують власні особисті уявлення на основі свого мислення за непрямої допомоги соціального педагога. У цьому процесі реалізується продуктивно-рецептивна діяльність. Зауважимо, мова соціального педагога має бути лаконічною, питання -

чіткими та зрозумілими для всіх вихованців, а його ставлення до учнів - доброзичливим і стимулюючим: лише в такий спосіб можна допомогти школярам почуватися безпечно, вільно висловлюватися, ділитися своїми думками та ідеями [11, с.25].

Фронтальна розмова – це ефективна імпровізація виховної ситуації при роботі з класом. Соціально-емоційні стосунки між педагогами та учнями також є ключовим компонентом, який впливає на успішність реалізації виховного впливу і особистісним внутрішнім світом вихованців. У спілкуванні з учнями освітянам важливо давати учням зворотний зв'язок щодо ефективності їх роботи та розуміння виховного впливу, його мети.

З урахуванням вищезазначеного, інтерактивні методи виховання називають найдосконалішими в педагогіці. Як засвідчує практика, ефективності у використанні методів і форм інтерактивної педагогіки можна досягти за дотриманням наступних критеріїв їх вибору:

- заходи за участю хлопчиків, дівчат або змішаних груп (наприклад, ігри за визначеним складом учасників);
- заходи за віковим критерієм учасників;
- за чисельністю учасників - заходи одиничні, парні, малі групи, великі групи, класні команди, міжшкільні, міжкласні та масові;
- заходи із використанням життєвого досвіду дітей, основою яких є навчальне мислення, уявлення, дії, змагання тощо;
- за використаним часом - у межах уроку, відведеної частини навчального часу, при цьому робота триває до досягнення мети й визначення переможців [23, с. 40].

Методи демонстрації та спостереження складають загальну основу системи навчально-виховного процесу, оскільки служать важливим чинником у вивченні, пізнанні та відображенні середовища, часу і простору.

Ми спробували систематизувати інтерактивні форми та методи. На рис.2.4. наведено їх класифікацію-опис. Окремі відомості щодо класифікації інтерактивних форм і методів подана у додатку А.

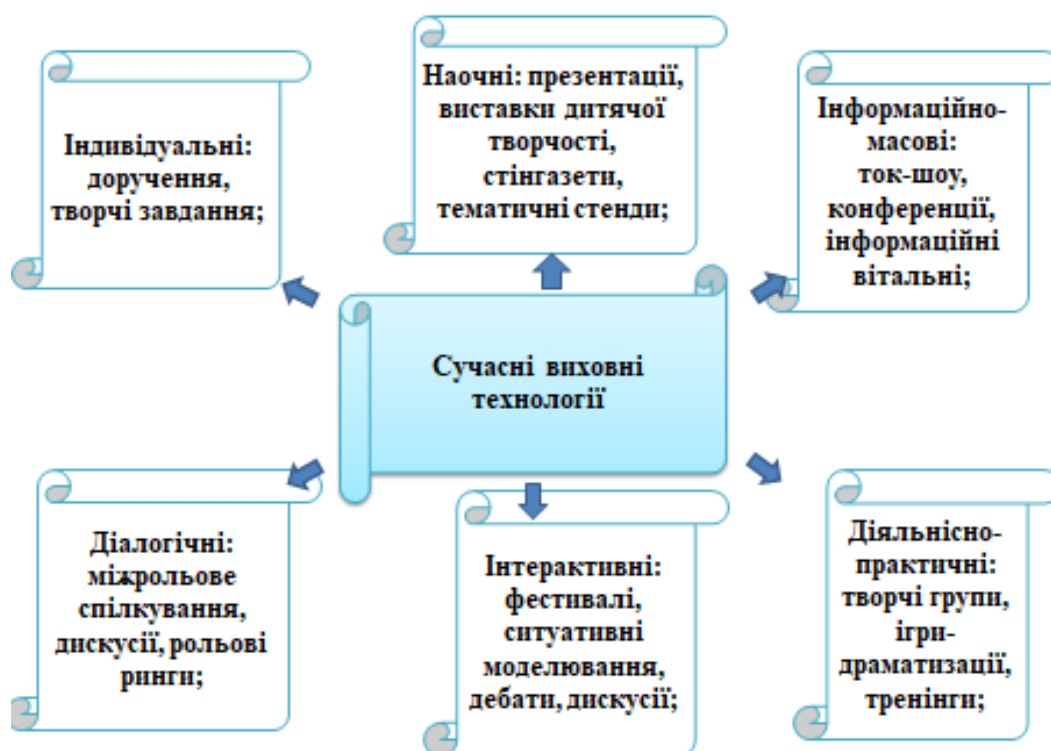

Рис. 2.4. Інтерактивні форми та методи, ефективні для використання у діяльності шкільного соціального педагога.

Проаналізуємо розглянуті форми та методи з точки зору ефективності у соціально-педагогічній діяльності зі школярами [10, с.23].

Робота в парах – інтерактивний метод, спрямований на розвиток навичок спілкування, вміння висловлюватися, критично мислити, переконувати, вести дискусію. Під час роботи в парах можна швидко виконати вправи, які за інших умов потребують тривалого часу.

“Два – чотири – всі разом” – метод, який застосовують для обговорення гострої проблеми з діаметрально протилежних позицій; збирання інформації з певної теми; інтенсивної перевірки обсягу й глибини наявного життєвого досвіду; розвитку вміння аргументувати свою позицію. Метод сприяє активному, ґрунтовному аналізу та обговоренню нової інформації з метою її подальшого осмислення, закріплення та засвоєння.

Роботу в малих групах варто використовувати для розв’язання складних проблем, що потребують колективного осмислення.

“Акваріум” – метод, що допомагає вдосконалити навички роботи в малих групах; може бути запропонований тільки за умови, що учні вже мають вправні навички групової роботи [10, с.23].

“Карусель” – застосовується для збирання й обговорення будь-якої гострої проблеми з діаметрально протилежних позицій; для інформації з якої-небудь теми; для інтенсивної перевірки обсягу й глибини наявних знань; для розвитку вмінь аргументувати свою позицію.

Метод “Мікрофон” дає кожному можливість сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи позицію.

Метод “Незакінчені речення” дає змогу вільно висловлюватися щодо запропонованих тем, відпрацьовувати вміння говорити стисло, але по суті й переконливо.

“Мозковий штурм” – ефективний метод колективного обговорення проблеми, пошук рішень, що спонукає учасників виявляти власну уяву і творчість шляхом вільного висловлення думок, допомагає знаходити кілька рішень з конкретної проблеми.

Аналіз ситуації – метод, який використовують для навчання учнів ставити запитання, відрізнити факти від думок, виявляти важливі та другорядні обставини, аналізувати та приймати рішення.

Метод розв’язання проблем, його мета – навчити вихованців самостійно розв’язувати проблеми та ухвалювати колективне рішення [10, с. 25].

“Симуляції” – це метод використання спеціально створених ситуацій, під час яких учні копіюють у спрощеному вигляді процедури, пов’язані із діяльністю соціальних інституцій із реального життя. Симуляція дає учням змогу глибоко вжитися в проблему, зрозуміти її зсередини.

Мета методу **розігрування ситуації в ролях** – визначити особисте ставлення до конкретної життєвої ситуації, набути досвіду поведінки в подібній ситуації, виконання ролі, близької до реальної життєвої ситуації. Цей метод допомагає навчитися через досвід та почуття. Рольова гра імітує

реальність шляхом «проживання ситуації у ролі», яка дісталася, та дає можливість діяти «насправді». Учасник може поводитись і розіграти свою роль, моделюючи реальну поведінку [10, с. 25].

“Спрощене судове слухання” – метод, який дає учням змогу отримати спрощене уявлення про процедуру ухвалення судового рішення, взяти участь у справі, пов’язаній з аналізом, критичним мисленням, ухваленням рішень.

“Громадські слухання” – метод моделювання “громадського слухання” за допомогою імітаційної гри допомагає учням зрозуміти мету і порядок слухань, а також ролі й обов’язки членів державних органів, комітетів, комісій. Учні набувають практичного досвіду у відзначенні й поясненні ідей, інтересів і цінностей, пов’язаних із предметом слухання.

Метод “ПРЕС” – розпочинається з роботи над формуванням в учнів уміння дискутувати, її використовують під час обговорення дискусійних питань та під час вправ, у яких потрібно зайняти й чітко аргументувати визначену позицію з обговорюваної проблеми. Його мета – навчити учнів аргументувати, висловлювати думки з дискусійного питання у виразній і стислій формі, переконувати інших [10, с.27].

“Займи позицію” – метод, що допоможе з’ясувати, які позиції й думки можуть існувати щодо спірного питання. Кожному надають можливість висловитися, продемонструвати різні думки щодо теми, обґрунтувати свою позицію, знайти і висловити найпереконливіші аргументи, порівняти їх з аргументами інших. Цей метод корисний на початку роботи з дискусійними питаннями та проблемами.

“Зміни позицію” – метод, за спрямованістю має аналогічну до методу “займи позицію” мету. Проте особливим вважається – стимулювання учасника стати на бік іншої людини, розвивати навички аргументації, активного слухання тощо.

“Неперервна шкала думок” – форма проведення заходу із обговорення дискусійних питань, метою якого є розвиток в учнів навичок прийняття особистого рішення та вдосконалення вміння аргументувати свою думку.

Дискусія – використовується як широке публічне обговорення спірного питання. Вона є важливим засобом пізнавальної діяльності, сприяє розвитку критичного мислення учнів, дає можливість визначити свою позицію, формує навички аргументації та обстоювання своєї думки, поглиблює знання з обговорюваної проблеми [10, ст.27].

Дискусія в стилі телевізійного ток-шоу – інтерактивна форма структурованої дискусії, в якій беруть участь усі учні класу. Дає змогу контролювати перебіг дискусії, оцінювати участь кожного учня, її метою є отримання учнями навичок публічного виступу та дискутування, висловлювання й захисту особистої позиції, формування громадянської та особистої активності.

Оцінювальна дискусія – одна із найскладніших форм інтерактивної педагогіки, призначена для обговорення дискусійних проблем. Оцінювальну дискусію можна використовувати лише тоді, коли учні навчилися працювати в групах та засвоїли технології розв'язання проблем. Метою такого виду дискусії є не стільки прояснення позиції сторін, скільки вдосконалення навичок дискутування.

Дебати – складний спосіб обговорення дискусійних проблем. У дебатах поділ на протилежні табори набуває найбільшої гостроти, оскільки учням необхідно довго готуватися й публічно обґрунтовувати правильність своєї позиції. Кожна група має переконати опонентів і схилити їх до думки змінити свою позицію. Однак можна поставити й інше завдання – спільно розв'язати поставлену проблему. В такому разі учні повинні будуть, висловивши свою позицію, уважно вислухати опонентів, щоб знайти точки дотику. Важливо, щоб учасники дебатів не переносили емоції одне на одного, а спілкувалися спокійно.

“Ажурна пилка” – форма роботи, за якої учні працюють разом, щоб вивчити значну кількість інформації за короткий проміжок часу, а також заохочує допомагати один одному у співпраці. Під час роботи за “Ажурною пилкою” діти працюють в різних групах: спочатку в “домашній”, потім – в

іншій, в ролі “експертів” з питання, над яким працювали в домашній групі, при цьому узагальнюється інформація від дітей з інших груп [13, с.36].

В останній частині заняття учасники знову повертаються в свою “домашню” групу, щоб поділитися інформацією, яку отримали від учасників інших груп. Наступні етапи роботи за “Ажурною пилкою”: кожна група отримує завдання, вивчає його та обговорює свій матеріал. Необхідно обрати в групі головуючого, тайм-кіпера (той, хто стежить за часом) та особу, яка ставить запитання, або переконатися, що кожний (кожна) розуміє зміст матеріалу.

“Експертні” групи: після того, як діти об'єднані у нові групи, експертами з теми стають ті, хто вчилася у «домашній» групі. По черзі кожний учень мають за визначений вчителем час якісно і в повному обсязі донести інформацію до членів інших груп та сприйняти нову інформацію від представників інших груп.

“Домашні” групи: учні повертаються “додому”, де діляться інформацією з членами своєї групи. Виробляють спільні висновки та рішення [13, с. 37].

Таким чином, за допомогою інтерактивної форми “Ажурна пилка” за короткий проміжок часу можна отримати велику кількість інформації.

Як різновид форми роботи “Ажурна пилка” із вирішення проблем можна використати “Дерево рішень”, яке допомагає дітям проаналізувати та краще зрозуміти механізми прийняття складних рішень.

Методика роботи за “Ажурною пилкою”:

1. Вибрати проблему, дилему із неоднозначним рішенням. Вона може бути викладена у формі історії, судової справи, ситуації з життя, епізоду літературного твору.

2. Запропонувати дітям інформацію, необхідну для розв'язання проблеми із домашнім читанням.

3. Підготувати на дошці чи роздати кожному учневі зразок “дерева рішень”.

4. Сформулювати проблему для вирішення, визначити сутність проблеми і записати на дошці, заповнюючи схему.

5. Дати необхідну додаткову інформацію щодо проблеми (чи час для її пошуку, перегляду, якщо це було домашнє завдання).

6. Запитати в дітей, чи дійсно хочуть розв'язати проблему люди, яких вона стосується? Якщо проблема важлива й актуальна, процес може продовжуватись. Педагог просить пояснити, чому сторони прагнуть до вирішення проблеми.

7. Шляхи й варіанти вирішення проблеми можна визначити проведенням мозкового штурму. На цьому етапі жоден із варіантів не може бути неправильним. Важливо набрати якомога більше ідей.

8. Обговорити кожен із варіантів рішення: що позитивного, чи негативного для кожної зі сторін він містить? Відхиляється частину ідей, залишаються 3-4.

9. Поділити дітей на малі групи і запропонувати кожній заповнити схему. Група повинна шляхом обговорення прийти до одного варіанту рішення. Якщо єдності немає, можна застосувати голосування.

10. Кожна група пропонує своє рішення. Провести обговорення; можна шляхом голосування всім класом обрати один з варіантів [13, с. 37].

Інтеракція у розумінні “педагогічний метод”, “форма” передбачає навчання у співпраці, коли і слухачі, і педагог є суб'єктами виховного впливу. Інтерактивність можна пояснити як здатність до взаємодії, навчання у режимі бесіди, діалогу, дії. Отже, інтерактивною можна назвати форму, метод, при яких вихованець є безпосереднім учасником. Учень не лише виступає слухачем, спостерігачем, а також бере активну участь у тому, що відбувається під час виховного заходу.

Опрацьовуючи форми і методи інтерактивної педагогіки в діяльності соціального педагога, ми навели приклади як можна підібрати тематику виховних заходів, виходячи з уже відомих нам видів роботи. Нижче наведено класифікацію інтерактивної педагогіки та педагогічні ситуації, які можна

якісно розв'язати, опираючись на знання методики застосування форм і методів інтерактивної педагогіки у виховному процесі (додаток А, Б).

Основна відмінність між традиційними методами виховання та сучасними інтерактивними засобами виховного впливу полягає в зміні односторонньої комунікації, у якій педагогічний працівник відіграє авторитетну та нейтральну – роль у передачі знань, умінь і навичок на двосторонню комунікацію, яка має місце між усіма суб'єктами.

У двосторонньому спілкуванні педагог через взаємодію та непряме керівництво допомагає учням самостійно досягти розуміння. Ось чому інтерактивний підхід до впливу на особистість розглядається як соціальний процес, який відбувається через взаємодію між педагогічними працівниками та учнями, а також між самими учнями [13, с. 39].

Отже, всі форми і методи інтерактивної педагогіки орієнтованим на процес і учня, оскільки освітяни використовують різні стратегії виховання, щоб залучити учнів до когнітивної та практичної діяльності. Реакція учнів на виховний вплив соціального педагога є важливим елементом якості формування особистості школяра. Метою інтерактивного підходу у соціально-педагогічній діяльності є формування світогляду, поведінки та спрямованості на результат – досягти свідомого розуміння у здійсненні і регуляції своїх дій і вчинків у соціумі.

За інтерактивної форми організації соціально-виховного процесу школярі стають його повноправними учасниками. Функція соціального педагога полягає, в основному, у стимулюванні їх до самостійної діяльності, пошуку шляхів досягнення визначених цілей. На інтерактивних виховних заходах активність учнів є пріоритетною, а завдання педагогічного працівника полягає у створенні ефективних дидактичних, соціально-виховних і технологічних умов для виявлення їх ініціативи.

Відповідно до концепції НУШ передбачається соціальна взаємодія учнів як міжособистісна комунікація, важливою характеристикою якої є здатність одного зі співрозмовників приймати роль іншого як партнера у

спілкуванні і відповідно інтерпретувати ситуацію, визначаючи власні дії. У практиці взаємодії соціального педагога та вчителя-предметника під час здійснення інтерактивного виховання мають вагу результати цього процесу, які полягають у розвитку критичного мислення як конструктивної інтелектуальної діяльності школярів під час організації та здійснення спільної взаємодії [13, с. 42].

Інтерактивне виховання є одним із сучасних напрямів активної взаємодії, у процесі якої учень вступає в діалог із педагогом або іншими учнями, бере активну участь у діяльнісному процесі, виконуючи творчі, пошукові, проблемні завдання у парі або групі. Джерелом активності учня є його мотиви і потреби; соціальне середовище, в якому він перебуває; особистість соціального педагога; рівень сформованості учнів як партнерів у спілкуванні; засоби діяльності; форми мовленнєвої та соціальної взаємодії, що використовуються у виховних цілях.

2.2. Аналіз досвіду використання інтерактивних форм і методів роботи за участю соціального педагога школи

Моя педагогічна діяльність у Чернівецькому ліцеї №19 імені О.Кобилянської (надалі – ліцей) дозволила описати власний досвід соціально-виховної роботи із вихованцями школи на основі форм і методів інтерактивної педагогіки, який реалізувався мною під час проходження професійно-орієнтованої стажерської практики. А також шляхом спостереження, бесід з педагогами та учнями школи дослідити зацікавленість і результативність процесу використання інтерактивної педагогіки з таких позицій:

- ставлення педагогів та інтерактивного соціально-виховного процесу;

- оновлення соціально-виховного процесу й соціально-педагогічного досвіду закладу освіти активними формами та методами;
- результативність цього процесу для школярів.

Досвід соціально-виховної роботи вчителів-класних керівників із вихованцями. Попередньо ми ознайомилися із застосуванням інтерактивних форм і методів в соціально-виховній діяльності класних керівників. Узагальнюємо наступне:

Матоніна Раїса Дем'янівна – це спеціаліст із багаторічним досвідом вчительської роботи, цілеспрямовано і систематично працює над виховним потенціалом учнів. Спільно з соціальним педагогом ліцею, вона активно впроваджує ситуативні імітаційні ігри та заходи, в ході якого вихованці отримують новий морально-ціннісний досвід, вміння співвідносити і вирішувати проблеми в соціальному середовищі. Серед найбільш ефективніших форм і методів інтерактивної педагогіки вчитель використовує такі: “Дерево рішень”, “Громадські слухання”, “Дискусія в стилі телевізійного ток-шоу”, дебати, ситуативне моделювання.

Луцик Катерина Петрівна – вчитель передового педагогічного досвіду також соціально-виховну роботу із своїми учнями здійснює із активним використанням таких форм і методів: “Мозковий штурм в загальному колі”, “Неперервна шкала думок”, “Ковдра ідей”, “Павутинка дискусії”. Соціальний педагог, співпрацюючи із цим класним керівником, чітко може визначити напрям і сутність спільного проведення соціально-виховних заходів, що проводитимуться з тією чи іншою групою вихованців класу. Лісей Ольга Василівна – вчитель-практик. Вона ефективно застосовує такі методи і форми інтерактивної педагогіки: “Загальна угода”, “Займи позицію”, “Коло ідей”, “Круглий стіл”, “Одна хвилина”, “Публічний форум”. Дані інтерактивні форми роботи сприяють розширенню виховних можливостей, активізації співпраці та міжособистісної взаємодії школярів.

Мельничук Жанна Василівна – вчитель вищої категорії, доцільно застосовує такі методи та форми інтерактивної педагогіки, як “Піраміда

позитивних почуттів”, “Синтез думок”, “Я через 10 років”, “Оцінювальна дискусія”, “Обміркуйте-об’єднайтесь”, “Займи позицію”, “Активне слухання” тощо.

Бойко Світлана Василівна - педагог-організатор ліцею. У своїй практичній діяльності також активно впроваджує такі форми і методи інтерактивної педагогіки, зокрема: “Мозковий штурм у парах”, “Піраміда позитивних почуттів”, ситуативне моделювання, спрощене судове слухання та ін.

Ми дослідили досвід вчителів початкової і старшої ланок. Традиційним для класних керівників і класоводів початкової школи є заходи із використанням форм і методів інтерактивної педагогіки, спрямовані на розвиток особистісних якостей і усунення негативних проявів у поведінці, діях, взаєминах, спілкуванні та ін. Активними будуть у використанні заходи, які спрямовані на вміння спілкуватися, толерантно взаємодіяти, знання етичних засад, у обґрунтуванні своєї думки та інше. Використання інтерактивної педагогіки в старшій школі матиме також змістові напрями [3, с.8]:

1) робота вчителя початкових класів, яка спрямовується на формування всебічного і гармонійного розвитку особистості в конкретному класі;

2) процес адаптації учнів при переході учнів з початкової до старшої школи (зокрема 5 класу). Заходи можуть передбачати основну мету, полегшити стрес дитини при переході до старшої школи, навчання з великою кількістю вчителів, оскільки кожен з них висуває власні вимоги до учнів і часто вони неузгоджені між собою;

3) використання інтерактивної педагогіки вчителями-предметниками та класними керівниками. Вчителі-предметники і класні керівники, які працюють у ввіреному їм класі діють згідно із виховним планом школи, який розробляє заступник директора з виховної роботи. Реалізується план виховної роботи в межах класу і мета, яка спрямовується у старшій школі полягає у :розвитку дружніх взаємин, громадської позиції, демократизму,

визнання гендерної рівності, розуміння інвалідності, толерантного ставлення до ветеранів, до людей старшого покоління, вміння вирішувати конфлікти, волонтерських якостей і тому заходи міститимуть форми і методи інтерактивної педагогіки такі як: учнівський конгрес, імітаційні ділові ігри, синтез думок, ситуативне моделювання, публічний форум, мультиголосування, піраміда позитивних почуттів, дискусія в стилі телевізійного ток-шоу, круглий стіл та інше (додаток В).

Аналіз власного досвіду соціально-виховної роботи із вихованцями третього класу та соціально-педагогічної роботи із школярами Чернівецького ліцею № 19 імені О.Кобилянської показав, що учням до вподоби форми і методи інтерактивної педагогіки. Вони несуть цікавий пізнавальний характер, мотивують до вдосконалення виховного потенціалу кожного школяра.

Кожний виховний захід школи вихованці очікують з нетерпінням, їм подобається швидка зміна видів роботи, формування морально-етичних норм і понять, демонстрація виховуючих ситуацій та їх аналіз, а також емоційність при впливі на формування і розвиток особистості.

При систематичному застосуванні інтерактивної педагогіки педагогічні працівники мають можливість якісно досягти високих показників за умови цілеспрямованого двостороннього застосування форм і методів інтерактивних педагогічних технологій, що вимагає суттєвої уваги до виховного середовища, де відбувається всебічний і гармонійний розвиток особистості, вдосконалення вміння комунікувати та співпрацювати [16, с. 28].

Одне із завдань моєї педагогічної практики було запропонувати вихованцям сукупність апробованих, надзвичайно ефективних і цікавих форм і методів інтерактивної педагогіки. Саме тому мною було проведено такі виховні заходи, як: “Увага, наркотичні речовини!”, “Булінг-небезпека XXI століття”, “Ми - різні, але ми - єдині”, “Геть шкідливі звички!”, “Я -

хазяїн свого життя”, “Не мовчи, ти маєш право на безпеку!”, “ Торгівля людьми: протидія злочину” та інші. (додаток Б)

Виховні заходи, які проводилися мною під час проходження професійно-орієнтованої стажерської практики, готувалися відповідно до “Методичних рекомендацій соціального педагога” ліцею. Педагог-організатор спільно із заступником директора з виховної роботи звернули мою увагу на важливість застосування форм і методів інтерактивної педагогіки у власне соціально-педагогічній діяльності. Поради педагогічних працівників ліцею дозволили мені ефективно та методично правильно використовувати інтерактивні технології у соціально-виховному процесі.

Вибір обраних та проведених заходів був обґрунтований сутністю плану виховної роботи ліцею і виховної спрямованості закладу освіти, відповідно до рекомендацій МОНУ. Головна їх мета полягала у всебічному і гармонійному розвитку особисті, вдосконалення соціальних навичок перебування у сучасному середовищі суспільства. Учні\вихованці із задоволенням ставали учасниками виховних заходів, виявляли власну ініціативу, а також впроваджували власні ідеї та побажання [15, с. 33].

Ми провели дослідження результатів ефективного використання інтерактивних форм і методів у скооперованій взаємодії соціального педагога та вчителя-класовода, класного керівника, психолога, педагога-організатора. Вибір заходів відбувався таким чином: спочатку визначали соціально-педагогічну проблему, над якою необхідно працювати, далі - обговорювали тематику, обрали спільний соціально-виховний захід, проведення якого потребувало використання інтерактивної форми і методів, спільно готували захід, при потребі залучали учнів до участі у підготовці.

Важливим аргументом у виборі тематики й форми, методів інтерактивної педагогіки під час соціально-педагогічної діяльності є необхідність формуючого соціально-педагогічного впливу на соціальну поведінку, мотиви діяльності та свідомість вихованців групи формами та методами інтерактивної педагогіки.[9, с.28]

Використання інтерактивних форм і методів роботи соціального педагога потребує ретельної підготовки, зокрема: встановлення, чи мають учні досвід участі у таких заходах, які найчастіше форми і методи використовуються вчителями, яким чином можна опиратися на спільне проведення соціально-педагогічних інтерактивних заходів спільно із вчителями-практиками.

У процесі нашого дослідження, ми дійшли висновку, що для використання соціальним педагогом визначених методів і форми інтерактивної педагогіки, необхідно уточнити чи мають досвід школярі у “взаємодіючих” виховних заходах. Якщо даний вид роботи для учнів є новим і раніше не використовувався, то він мають бути ретельно роз’яснені цільовій аудиторії всі правила участі.

Беручи за основу визначену форму, метод інтерактивної педагогіки, фахівцеві варто проаналізувати ціль виховного процесу, підібрати такі види роботи, щоб перебіг діяльності був цікавим та захоплюючим, сприяв покращенню взаємодії та підтримки серед вихованців.

Сам вибір способу взаємодії між учнями буде залежати також і від готовності педагога до новітніх інтерактивних заходів, досвіду їх впровадження, тривалості часу, що відведено на ту чи іншу форму або метод інтерактивної педагогіки (оскільки масштабна взаємодія вимагає більше часу для демонстрації результативності) [7, ст.34].

Застосування методів чи форм не може бути спонтанним, а має базуватися як на розумінні педагогічним працівником мети використання того чи іншого методу чи форми, так і очікуваних результатів[18 ст. 63].

При детальній підбірці методів і форм інтерактивної педагогіки важливо педагогічному працівнику відповісти на такі питання:

1. Як виглядає цілісна картина класу/ групи вихованців?
2. Яким способом буде доцільно об'єднати метод, форму і тему (саму сутність виховного заходу)?

3. З якою наповнюваністю інформації будуть працювати учні\вихованці?

4. Які головні частини матеріалу будуть акцентовані за допомогою того чи іншого методу?

5. Яку виховну мету очікуєте досягти?

6. На яку результативність очікуєте?

7. Чи є передовий практичний досвід застосування практичного методу?

8. Чи відповідає підібраний метод або форма роботи поставленій меті?

9. Чи формуватиме метод чи форма позитивний мікроклімат у вихованців? Чи є він доречним і ефективним?

Інтерактивна педагогіка не несе в собі епізодичний, тимчасовий характер, тобто сьогодні використовують інтерактивні педагогічні технології, а завтра працюємо за традиційною системою виховного впливу. Цей процес є нерозривним, безперервним, що певним чином корегує діяльність, бачення, ставлення, поведінку суб'єктів виховного процесу.

Проведене дослідження не претендує на вичерпність. Подальшого вивчення потребує методика проведення заходів засобами інтерактивної педагогіки соціальним педагогом закладу загальної середньої освіти, міжособистісна взаємодія педагогічних працівників у реалізації інтерактивних технологій навчання та виховання у соціально-педагогічній діяльності, використання засобів інтерактивної педагогіки у роботі соціального педагога.

ВИСНОВКИ

Під час проведеного дослідження нами зроблені наступні висновки.

1. Інтерактивна педагогіка - це достатньо молода галузь наукових знань та “молодий” термін. Саме тлумачення слова “інтерактивність” перекладається з англійської мови як співпраця, взаємодія. Суть цього поняття пояснюють як співпрацю вихованців, що перебувають у процесі бесіди, спільної дії чи діалогу. Якщо розглядати поняття “інтерактивний” дослівно, то інтерактивна педагогіка - це та галузь педагогіки, що включає в себе активну взаємодію між учасниками виховного процесу, включення їх в діяльність, а також стимул для всебічного і гармонійного розвитку особистості.

Сама інтерактивна педагогіка полягає у цілеспрямованій, двосторонній, систематичній та активній взаємодії у виховному процесі. Вона робить сам виховний захід цікавішим і продуктивнішим, а самі погляди і переконання стають доступнішими і зрозумілішими.

У науковій літературі виокремлюємо напрями досліджень, які присвячені проблемі використання інноваційних навчальних технологій (І.В.Малафійк, І.П.Підласий, І.Ф.Прокопенко та ін.). Дослідження констатують використання форм і методів інтерактивної педагогіки у навчальному процесі. Про використання інноваційних підходів до здійснення соціально-педагогічної діяльності у закладі загальної середньої освіти наголошується у працях О.В.Безпалько, А.Й.Капської, О.І.Пенішкевич, О.І.Пометун, Л.В.Пироженко, С.О.Сисоєвої, Л.І.Тимчук та ін.

На увагу заслуговують наукові дослідження О.І.Пометун, Н.С.Побірченко, Г.І.Коберник, О.А.Комар, Т.А.Торчинська, та ін., в яких проаналізовано методику використання методів інтерактивної педагогіки у роботі із школярами під час здійснення освітнього процесу. Авторами розвинута ідея творчого підходу до організації педагогічної діяльності,

започаткована В.О.Сухомлинським, Ш.О.Амонашвілі, В.Ф.Шаталовим, Є.М.Ільїним, С.М.Лисенковою та ін.

Інтерактивна педагогіка створює умови, які необхідні для формування і розвитку активних життєвих можливостей, а також сприяє всебічному і гармонійному розвитку особистості. Поняття “інтерактивність” розуміють як певну співпрацю учасників виховного процесу, а також сприяє вмінню толерантного спілкування, аргументувати і доводити свою думку знаходженню компромісних рішень, а також якісно розвиває критичне мислення та морально-етичні цінності.

Ігрові та проблемні, кооперативні та фронтальні інтерактивні методи і форми виховного впливу збагачують виховний процес цікавістю, новизною та практичністю підходів, що дозволяє використати отриманий емоційний досвід у реальному житті.[3, ст.8]

2. Інтерактивна педагогіка, з її формами і методами роботи, є одним із найпопулярніших і найцікавіших видів роботи педагогів-практиків. Саме вона сприяє повному включенню учнів\вихованців у активне середовище взаємодії. Всі педагогічні працівники повинні бути обізнані із метою, значенням, сутністю та методикою проведення форм і методів інтерактивної педагогіки. Кожен “сучасний” педагог є практиком і реалізатором інтерактивної технології, оскільки вона є суттєвим впливом на особисті, формує морально-етичні цінності, стандарти поведінки в суспільстві.

Інтерактивна педагогіка, її форми і методи використовуються педагогічними працівниками закладів освіти та соціального педагога закладу загальної середньої освіти, зокрема.

Соціальний педагог як педагогічний працівник також ефективно впливає на чуттєву сферу розвитку дитини. Саме він координує діяльність виховної роботи згідно виховного плану як в початковій школі, так і в старшій. [4, ст.19]

Соціальний педагог, застосовуючи у своїй передовій діяльності, форми і методи інтерактивної педагогіки сприяє цілісній перебудові бачень та

переконань дитини шляхом ситуативного моделювання, дискусії та диспуту, що практично доводять свою значимість у сьогоденні. Як доводить практика, учень\вихованець краще сприймає ті чи інші цінності, норми чи переконання, коли активно взаємодіє з усіма учасниками процесу. Завдання соціального педагога якраз і полягає в здійсненні якісного виховного впливу на учнів.

3. До загальних особливостей використання форм і методів інтерактивної педагогіки можна віднести[5, ст.38]:

- 1) організація виховного процесу як цілеспрямованого, двостороннього, систематичного і активного виховного впливу;
- 2) партнерсько узгоджене спілкування учасників виховного процесу;
- 3) новизна, цікавість, нестандартність проявів і реалізації форм і методів інтерактивної педагогіки;
- 4) сприятливий, позитивний психологічно-емоційний мікроклімат;
- 5) новітня, спеціальна організація виховного процесу.

Позиція соціального педагога, по відношенню до використання форм і методів інтерактивної педагогіки, є відкритою, доступною та сприятливою до змін і оновлення ставлення до виховного потенціалу закладу освіти в цілому.

Робота не претендує на вичерпність розгляду порушеної проблеми використання інтерактивної педагогіки у закладі загальної середньої освіти.

У подальших дослідженнях перспективними розглядаємо проблему методики використання соціальним педагогом форм і методів інтерактивної педагогіки, а також умови використання інтерактивної педагогіки у соціально-педагогічній діяльності, планування та облік роботи соціального педагога щодо практичного використання інтерактивної педагогіки у професійній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. **А. Й.** Капська Соціальна педагогіка : підручник. К. : Центр навчальної літератури, 2003.
2. Авер'янова Г. М., Дембицька Н. М., Москаленко В. В. Особливості соціалізації молоді в умовах трансформації суспільства К.: «ППП», 2005. 307с.
3. Алексєєва В. І. Гуманізуюча місія соціального педагога в освітньому закладі на сучасному етапі. *Виховна робота в школі*. 2009. № 5.
4. Алексєєва В. І. Місія соціального педагога. *Виховна робота в школі*. 2005. № 12 (13). С. 16 – 20.
5. Андрущенко В. Основні тенденції розвитку вищої освіти України на рубежі століть. *Вища освіта України*. 2001.
6. Артюшкіна Л. М. Полянничко А. О. Специфіка професійної діяльності соціального педагога загальноосвітньої школи інтернату для дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. *Практична психологія і соціальна робота*. 2004. № 2. С. 42–46.
7. Безпалько, О. В. Використання інноваційних інтерактивних форм навчання у підготовці фахівців соціальної сфери / Сучасна наука та освіта: самовизначення особистості в контексті євроінтеграції, 2016. С. 16-19.
8. Бонвел К. Активне навчання: Створення ажіотажу в класі / ASHE-ERIC: Звіти про вищу освіту. 1991.
9. Війня Л., Лоєнс С.М., Дерус Е. Дослідження впливу проблемного та лекційного навчального середовища на мотивацію учнів. *Сучасна педагогічна психологія*. 2011. Вип. 36 (2), С.101-113.
10. Закрайсек Т. Будь-яке навчання є активним процесом: переосмислення дебатів щодо активного/пасивного навчання». Вчений учитель (веблог). 2016 <https://www.scholarlyteacher.com/blog/all-learning-is-an-active-process>

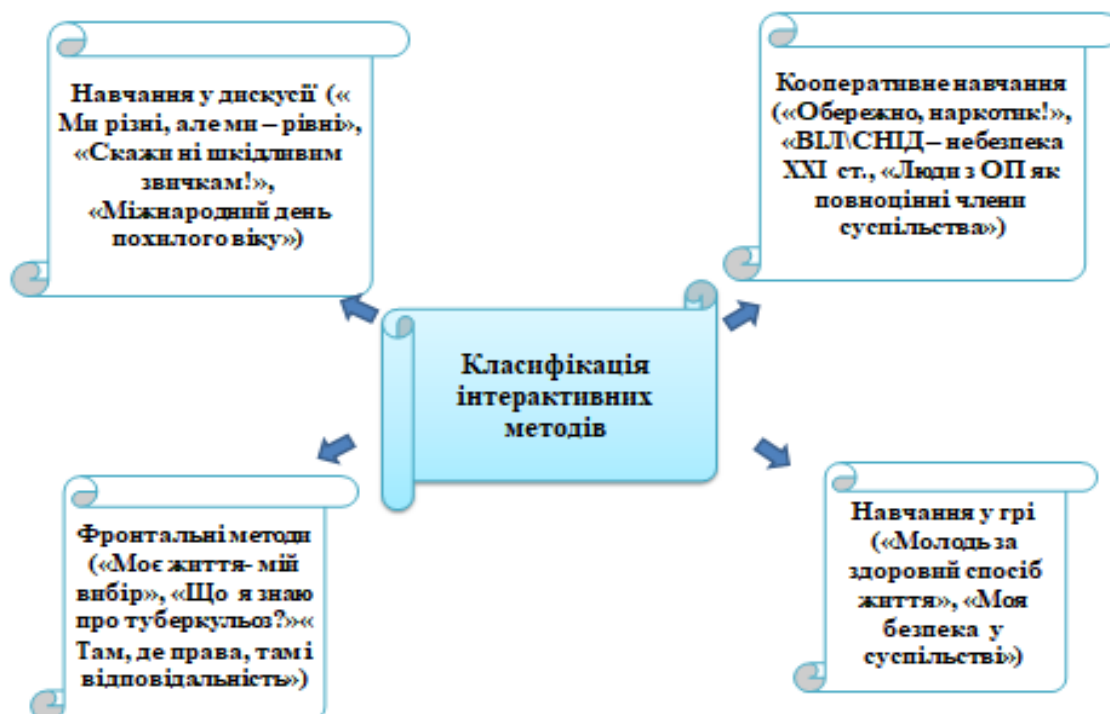
11. Застосування інтерактивних технологій у навчанні молодших школярів. Технологічний посібник / За ред. доктора педагогічних наук, професора О.І. Пометун. Тернопіль. Навчальна книга - Богдан, 2011.
12. Зінченко В.І. Використання інтерактивних форм і технологія в навчання в ході реалізації навчальних програм в початкових класах. *Початкове навчання та виховання*. 2006. Вип. №19-21. С. 35–37.
13. Інноваційні технології навчання від А до Я / упор. В. Волкова. К. : Шкільний світ, 2011. 96 с.
14. Капська А. Й. Словник-довідник для соціальних педагогів та соціальних працівників. К., 2000.
15. Капська А. Й. Соціальна педагогіка : підручник. К. : Центр навчальної літератури, 2006. 468 с.
16. Кроун Ж.А. Використання панельних дебатів для посилення участі учнів у вступному занятті з соціології. *Викладання соціології*. 1997. Вип. 25 (3). С. 214-218.
17. Луцик Д. Проблема інтеграції навчально-виховного процесу в початкових класах, шляхи її розв'язання. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції "Шляхи інтеграції навчально-виховної роботи в початкових класах"*. Дрогобич, 1997. С. 5–8.
18. Мардахаев Л. В. Словник з соціальної педагогіки К.: Видання «Академія», 2002
19. Мессінео М., Гейзер Г., Ботт Дж., Річі К. Очікування недосвідчених і досвідчених учнів щодо активного навчання у великих класах. 2007. Вип. 55 (3). С.125-133.
20. Міщик Л. І. Соціальна педагогіка: досвід та перспективи. Запоріжжя, 1999.
21. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології. К, 2000. - 368 с.
22. Падалка О. С. та інші. Педагогічні технології. К.: Укр. енциклопедія, 1995.

23. Пенішкевич О. І., Тимчук Л. І. Соціальна педагогіка: Модульна технологія вивчення навчального курсу : [навчальний посібник]. Чернівці : Рута, 2007. 336 с.
24. Поліщук В. А., Янкович О. І. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи : курс лекцій. Тернопіль, 2009. 256 с.
25. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. К., 2002. С. 135.
26. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. К. : А.С.К., 2005. С. 192.
27. Професія соціальний педагог / Упоряд. : О. Главник ; за заг. ред. К. Шендеровський, І. Ткач К. : Главник, 2006.
28. Сорочинська В. Є. Організаційна робота соціального педагога : навчальний посібник. К. : Кондор, 2005. 198 с.
29. Соціальна педагогіка : курс лекцій : навчальний посібник для студентів ВНЗ / Під ред. М. А. Галагузової. М. : Гуманіт. вид. центр Владос, 2003 416 с.
30. Соціальна педагогіка : навчальний посібник / За ред. проф. А. Й. Капської. Київ, 2000 264 с.
31. Соціальна педагогіка. К. : Кондор, 2005. 560 с.
32. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія / За заг. ред. проф. І. Д. Зверевої. К. : Центр учбової літератури, 2008. 336 с.
33. Штефан Л. А. Соціально-педагогічна теорія та практика в Україні Х. : ТОВ «ТО Ексклюзив», 2002. 264 с.

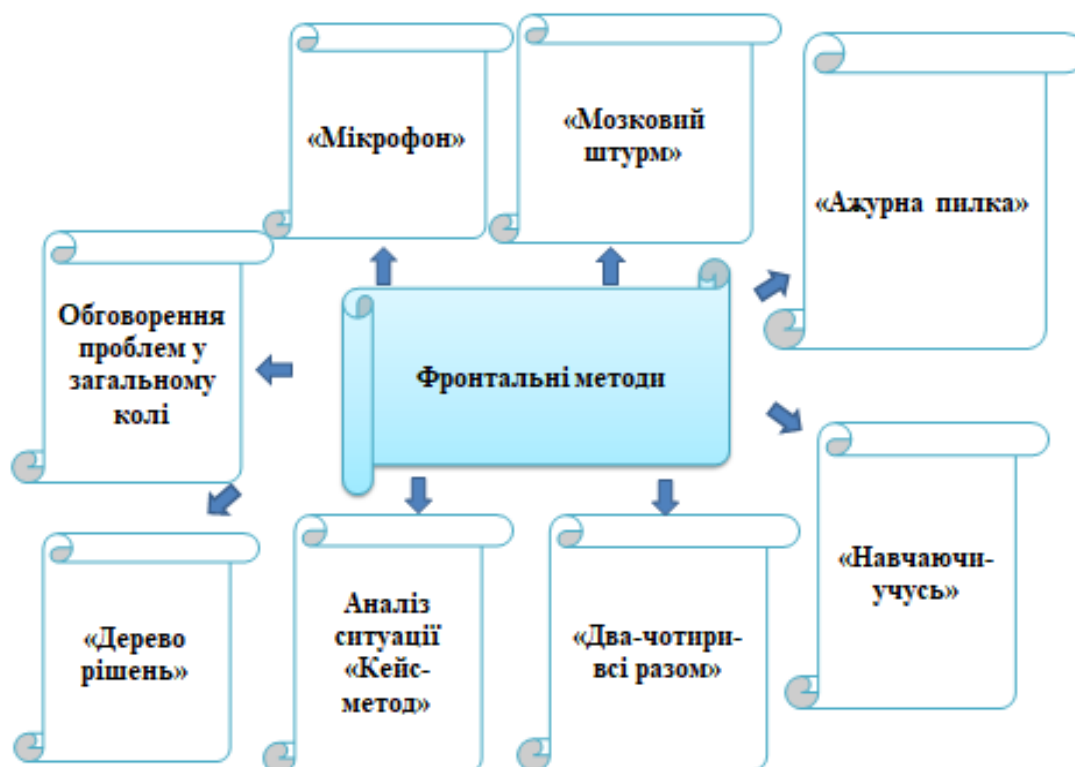
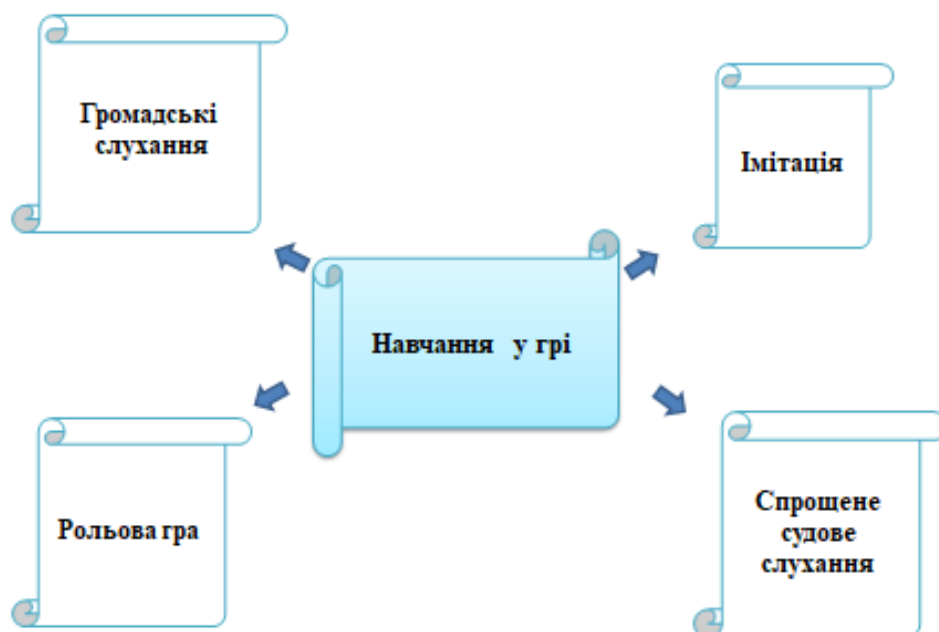
ДОДАТКИ

Додаток А.

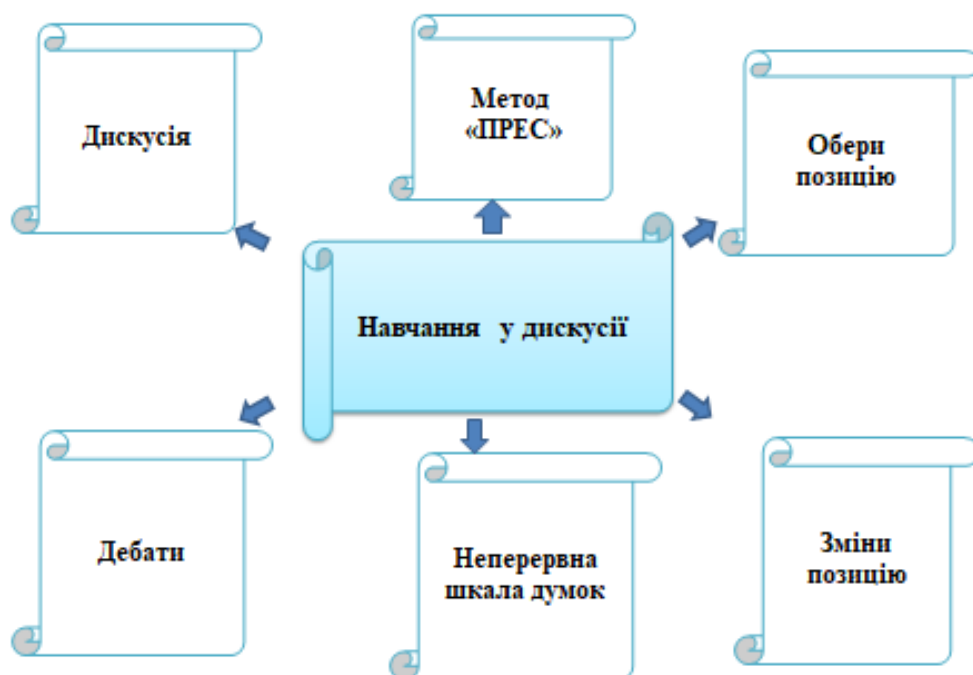
Класифікація інтерактивних технологій

Продовження додатка А.

Продовження додатка А.

Додаток Б.**Фрагменти педагогічних ситуацій із застосування
інтерактивних методів навчання та виховання***1. Метод «Ситуативне моделювання».*

В 11-му класі Ви розкриваєте дошку, щоб написати тему уроку, – а там великими буквами написані образливі слова про однокласницю Оксану.

2. Метод «Дискусія в стилі телевізійного ток-шоу».

Класний керівник Лариса Борисівна помітила, що десятикласницю Ірину майже щодня підвозять на автомашині незнайомі чоловіки, та й після уроків за нею заїжджають молодики. Стурбована вчителька запитує дівчину: «Ірино, невже ти зовсім не дорожиш своєю честю та репутацією?» Школярка спокійно відказує: «Те, що колись приховувалось, тепер, навпаки, престижно і досить матеріально вигідно».

3. Метод « Я через 10 років»

Під час заходу в 11-му класі Ви помічаєте, що Дмитро трохи напідпитку.

4. Метод «Робота в малих групах» (обговорення)

У вікнах будинку, навпроти котрого злочинець убивав водія таксі, ще світилося. Молодий слідчий одразу відчув, що господарі, зовні інтелігентні люди, мовчатимуть, боячись за наслідки своїх свідчень. Але тільки вони могли йому допомогти. — Невже ви не бачили, як дві години тому перед вікнами вашого будинку вбивали людину? Мабуть, він і допомоги просив... – Ні. Ми були зайняті. Ось готуємося переселятися на нову квартиру, пакуємо книги...

5. Метод «Рольова гра. Спрощене судове слухання».

Ситуація № 81 (за книгою Ф. Вігдорової «Дорога в життя», присвяченою вихованцеві А.С. Макаренка, який став відомим педагогом, – С. А. Калабаліну)

Вихованець дитячого будинку Панін вкрав буханець хліба. Директор дитбудинку Семен Афанасійович Калабалін має вирішити, що робити далі. Панін стоїть переді мною.

– Навіщо ти вкрав?

– Їсти хотів, – відповідає він байдужо, не дивлячись на мене.

– Їсти?

І тут мені згадується випадок з давнього минулого. Якось у колонії імені М. Горького з комори зникла смажена курка. З'ясувалось, що вкрав її колоніст Приходько. Він стояв перед 53 вишикуваними колоністами похнюплений, винний і на питання Антона Семеновича: «Навіщо ти це зробив?» – відповів так само: «Їсти хотів». І тоді Антон Семенович сказав: «Їсти хотів? Що ж, їж. Подайте йому курку».

Нещасний Приходько ледь крізь землю не провалився. Ось так стояти і на очах всієї колонії жувати курку? Ні, це неможливо! «Антоне Семеновичу! Простіть! Ніколи, ну ніколи не буду!», – «Їж. Хотів їсти – ось їж». Все це проноситься в моїй голові за одну секунду, і я кажу Паніну:

– Так їсти хотів? Корольов, дай-но мені цей буханець. Тримай, Панін, їж!

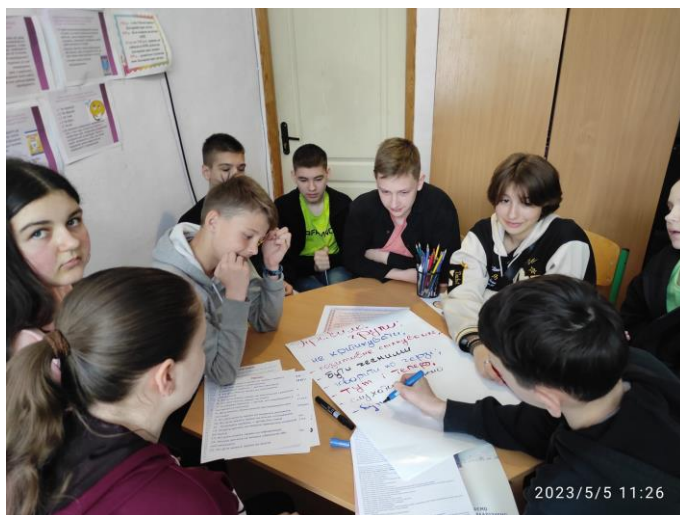
Хтось позаду мене ахнув. Панін неквапливо вломив шматок від буханця та їсть. їсть спокійно, байдужо. Ми стоїмо мовчки навкруг, і я відчуваю: сцена ця гидка. В ній немає жодного сенсу. Все, що було розумно, дієво, смішно і ясно у випадку з Приходьком, зараз, з Паніним, безглуздо і огидно. Чому? Такий самий випадок, таке ж покарання, а все не те і не так. Повільно хлопці пожвавлються, хтось сміється, хтось пропонує:

– А б'ємося об заклад: з'їсть! Все до цілушки з'їсть!

– Не з'їсть!

– Щоб мені провалитися – з'їсть! – вигукує Петрик. Все це мене шокує, я розумію — треба негайно щось вигадати, негайно припинити це...

Додаток В.**Фото учасників заходів, проведених з використанням
форм і методів інтерактивної педагогіки****Метод «Робота в групах»****Метод «Ситуативне моделювання»**

Круглий стіл.

Метод «Займи позицію».

«Два-чотири-всі разом»

Форма «Засідання експертної групи».